

7. Oppimisen ja koulunkäynnin tuki

Perusopetuksen tehtävänä on tarjota kaikille oppilaille yhdenvertaiset mahdollisuudet hyvään kasvuun ja oppimiseen¹⁵⁴. Suunnitelmallisesti toteutetut oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt¹⁵⁵ antavat kestävä pohjan sekä oppimiselle että oppimisen ja koulunkäynnin tuen järjestämiselle. Kaikessa koulun toiminnassa tulee huomioida saavutettavuus ja esteettömyys. Oppilaalle tulee tarjota mahdollisuuksia saada onnistumisen kokemuksia oppimisessaan ja ryhmän jäsenenä toimimisessaan sekä tukea myönteisen käsityksen luomiseen itsestään, oppimisestaan ja yhteisön jäsenenä toimimisesta. Koulun tehtävänä on huolehtia riittävästä ja tarkoituksenmukaisesta yhteistyöstä oppilaan huoltajan kanssa. Myös huoltajalla on aktiivinen rooli oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin tukemisessa. Jäljempänä tekstissä huoltajalla tarkoitetaan myös muuta oppilaan laillista edustajaa.

Oppimisen ja koulunkäynnin järjestäminen pohjautuu suunnitelmallisesti toteutettaviin oppimisen edellytyksiä tukeviin opetusjärjestelyihin¹⁵⁶. Niiden tarkoituksena on turvata kaikille oppilaille mahdollisuus suorittaa perusopetuksen oppimäärä. Kaikkia oppilaita koskevin ryhmäkohtaisina tukimuotoina tarjotaan yleistä tukiopetusta, opetuskielen tukiopetusta ja erityisopettajan antamaa opetusta muun opetuksen yhteydessä¹⁵⁷. Mikäli ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat oppilaalle riittämättömiä, tarjotaan oppilaskohtaisia tukitoimia¹⁵⁸. Oppilaskohtaisia tukitoimia ovat erityisopettajan opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä, erityisopettajan tai erityisluokanopettajan opetus pienryhmässä, erityisluokanopettajan opetus erityisluokassa ja 31 §:n 1 momentin nojalla oppilaalle annettavat oppilaskohtaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä apuvälineet¹⁵⁹. Oppilaskohtaisten tukitoimien tarvetta arvioidaan¹⁶⁰, ne suunnitellaan¹⁶¹ ja perusopetuslain mukaiset päätökset tehdään mahdollisimman pian, jos ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat oppilaan tukemiseksi riittämättömiä. Mikäli oppilaalle tarjotut tukimuodot ja -toimet eivät riitä perusopetuksen oppimäärän suorittamiseen, on viimesijaisena keinona mahdollista poiketa perusopetuksen oppiaineen tai -aineiden tavoitteista.

Oppimisen ja koulunkäynnin tuen järjestämisen lähtökohtana ovat sekä kunkin oppilaan että opetusryhmän vahvuudet ja oppimis- ja kehitystarpeet. On huolehdittava siitä, että oppilas kokee, että hänen oppimisensa ja koulunkäynnin tuen tarpeensa tunnustetaan ja huomioidaan ja hän saa tarvitsemaansa tukea. Oppimisen ja koulunkäynnin tuki järjestetään inklusiivisten periaatteiden mukaisesti. Tuen järjestämisessä oleellista on tuen tarpeen varhainen tunnistaminen. Oppimisen tuki järjestetään ensisijaisesti oppilaan omassa opetusryhmässä. Oppilaan saaman tuen tulee olla joustavaa, suunnitelmallista ja tarvittaessa tuen tarpeen mukaan muuttuvaa.

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt, ryhmäkohtaiset tukimuodot sekä oppilaskohtaiset tukitoimet edellyttävät suunnitelmallista johtamista ja johtajuutta. Opetuksen järjestäjä ja rehtori vastaavat siitä, että tukitoimet, niiden resursointi, rakenteelliset ratkaisut, vastuut ja järjestelyt on tarkoituksenmukaisesti kirjattu paikalliseen opetussuunnitelmaan ja opetussuunnitelman mukaiseen lukuvuosisuunnitelmaan ja että tukitoimia toteutetaan suunnitelmallisesti. Oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen, ryhmäkohtaisten tukimuotojen ja oppilaskohtaisten tukitoimien vaikuttavuutta arvioidaan säännöllisesti. Jokaisen työntekijän vastuulla on johtaa omaa toimintaansa yhdessä sovittujen toimintaperiaatteiden ja tavoitteiden mukaisesti.

154 Perusopetuslaki (628/1998) 2 §

155 Perusopetuslaki 20 b §

156 Perusopetuslaki 20 b §

157 Perusopetuslaki 20 b §

158 Perusopetuslaki 20 c §

159 Perusopetuslaki 20 c §

160 Perusopetuslaki 20 d §

161 Perusopetuslaki 20 e §

7.1. Oppilaan oikeus oppimisen ja koulunkäynnin tukeen

Oppilaalla, jolla on vaikeuksia osallistua opetukseen tai suoriutua opinnoistaan, on oikeus saada tukea oppimiseen ja koulunkäyntiin¹⁶². Opetuksen järjestäjän varmistamat oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt antavat perustan tuen tarkoituksenmukaiselle toteuttamiselle osana kaikkea esi- ja perusopetuksen toimintaa¹⁶³. Ensisijaisesti tarjotaan ryhmäkohtaisia tukimuotoja, kuten yleistä tukiopetusta, opetuskielen tukiopetusta sekä erityisopettajan antamaa opetusta muun opetuksen yhteydessä¹⁶⁴. Tuki annetaan oppilaalle inklusiivisten periaatteiden mukaisesti ensisijaisesti omassa opetusryhmässä.

Oppilaalla on oikeus myös oppilaskohtaisiin tukitoimiin, jos osallistuminen säännöllisesti tarjottuihin ryhmäkohtaisiin tukimuotoihin ei riitä tukemaan häntä opinnoissaan, tai jos hänellä on edelleen vaikeuksia osallistua opetukseen¹⁶⁵. Oppilaan oppimista ja koulunkäyntiä voidaan samanaikaisesti tukea sekä ryhmäkohtaisilla tukimuodoilla että oppilaskohtaisilla tukitoimilla. Oppilaan tuen toteuttaminen suunnitellaan niin, että ryhmäkohtaisten tukimuotojen ja oppilaskohtaisten tukitoimien vaikutus koulupäivän pituuteen on perusopetuslain ja -asetuksen mukainen, eikä aiheuta oppilaalle tarpeetonta kuormitusta.

Opetuksen järjestäjä tekee suunnitelmaan perustuvan hallintopäätöksen oppilaalle tarjottavasta oppilaskohtaisesta tuesta¹⁶⁶. Tuen toteutumista seurataan ja arvioidaan, ja tuen tarpeen muuttuessa tehdään uusi hallintopäätös.

Ryhmäkohtaisilla tukimuodoilla tai oppilaskohtaisilla tukitoimilla ei voi poiketa perusopetuksen oppimäärästä eikä paikallisen opetussuunnitelman mukaisista tavoitteista. Oppilaalla on aina oikeus saada opetusta sen mukaan, mitä vuosiviikkotuntien määrästä säädetään¹⁶⁷.

Jos perusopetuksen oppimäärästä tai sisällöistä on tarpeen poiketa tietyn oppiaineen osalta oppilaan heikon suoriutumisen vuoksi, se on mahdollista ainoastaan silloin, kun oppilas on jo saanut muiden tukimuotojen ja -toimien lisäksi kyseisessä oppiaineessa oppilaskohtaisena tukitoimena erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antamaa opetusta pienryhmässä tai erityisluokassa¹⁶⁸.

Oppilaan oppimäärän rajaaminen tulee kysymykseen vasta silloin, kun oppilas ei tukitoimista huolimatta saavuta välttävää arvosanaa (5). Oppimäärän rajaamisen tarpeesta tehdään luotettava arviointi opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Arviointiin tulee sisältyä dokumentaatio siitä, millä tavalla perusopetuksen oppimäärän tavoitteista ja sisällöistä poikkeamisen tarve on todettu. Arvioinnin tukena voidaan käyttää eri asiantuntijoiden lausuntoja. Asiasta tehdään tukea koskeva hallintopäätös, joka on perusteltava¹⁶⁹. Perusteluissa on ilmoitettava, mitkä mahdolliset muut tiedot ja selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun sekä mainittava sovelletut säännökset.

Perusopetuslain lisäksi oppilas- ja opiskelijahuoltolain tarkoituksena on edistää oppilaiden oppimista, terveyttä ja hyvinvointia sekä osallisuutta ja ehkäistä koulunkäyntiin ja oppimiseen liittyvien ongelmien syntymistä¹⁷⁰. Opiskeluhuollolla tarkoitetaan oppilaan hyvän oppimisen sekä hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä ylläpitävää toimintaa kouluyhteisössä. Ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä toteutettava ja koko kouluyhteisöä tukeva yhteisöllinen opiskeluhoito on keskeinen koulunkäynnin ja osallistumisen tukemisen muoto, jolla vaikutetaan koko yhteisön toimintakulttuuriin. Yhteisöllinen opiskeluhoito on kaikkien kouluyhteisössä työskentelevien

162 Perusopetuslaki 20 a §

163 Perusopetuslaki 20 b §

164 Perusopetuslaki 20 b §

165 Perusopetuslaki 20 c §

166 Perusopetuslaki 20 f §

167 Perusopetusasetus 3 §

168 Perusopetuslaki 20 h §

169 Perusopetuslaki 20 f § ja Hallintolaki (434/2003) 45 §

170 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 2 §

ammattilaisten yhteinen tehtävä. Lisäksi opiskeluhuoltopalvelut ja monialainen yksilökohtainen opiskeluhuolto tukevat oppilaiden yksilöllisiä oppimisen, hyvinvoinnin ja terveyden tarpeita sekä sosiaalisten ja psyykkisten valmiuksien kehittymistä. Mikäli koulun työntekijä arvioi oppilaan tarvitsevan muuta kuin perusopetuslain mukaista oppimisen ja koulunkäynnin tukea, tulee hänen toimia sen mukaan, mitä säädetään velvollisuudesta opiskeluhuoltopalveluihin ohjaamisesta oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa¹⁷¹.

Opiskeluhuollosta määrätään tarkemmin luvussa 8.

7.2. Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt koskevat kaikkea perusopetuksen toimintaa¹⁷². Ne ovat keskeinen osa koulun toimintakulttuuria, joka antaa edellytykset kaikkien oppilaiden osallisuuteen, oppimiseen ja koulunkäynnin tukeen. Koulun toiminnassa ja opetusjärjestelyissä huomioidaan saavutettavuus ja esteettömyys. Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt luovat pohjan laadukkaalle perusopetukselle, ryhmäkohtaisille tukimuodoille ja oppilaskohtaisille tukitoimille. Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt resursoidaan, suunnitellaan, toteutetaan ja niiden vaikuttavuutta arvioidaan osana koulun toimintaa¹⁷³.

Opettajien keskinäinen yhteistyö, opettajien yhteistyö moniammatillisten ja monialaisten toimijoiden kanssa sekä yhteistyön mahdollistavat rakenteelliset ratkaisut ovat tärkeitä oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen suunnittelussa ja toteuttamisessa. Yhteiseen suunnitteluun ja toteutukseen tulee varata riittävästi aikaa.

Oppimisen edellytyksiä tukevilla opetusjärjestelyillä¹⁷⁴ tarkoitetaan

- oppilaiden erilaiset tarpeet ja edellytykset huomioon ottavaa opetuksen järjestämistä ja opetuksen eriyttämistä
- eri oppiaineiden ja tiedonalojen kieltä avaavaa kielitietoista opetusta
- opetusryhmien muodostamista siten, että opetuksen tavoitteet voidaan saavuttaa
- pedagogisia ratkaisuja, joilla tukea tarvitsevien oppilaiden lisäksi huomioidaan myös oppilaat, jotka etenevät opinnoissaan tavoitekokonaisuuksittain
- opettajan kykyä huomioida riittävästi opetusryhmän tarpeet ja vahvuudet
- oppilaiden kanssa työskentelevien koulunkäynninohjaajien ja muun henkilöstön hyödyntämistä oppilaiden koulunkäynnin ja opetukseen osallistumisen tukena

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt edellyttävät perusopetuksen kokonaisuuden tavoitteellista ja suunnitelmallista johtamista, arviointia ja kehittämistä.

Kangasniemen paikallinen tarkennus

Rehtorin vastuut

Kangasniemellä rehtoreiden vastuulla on suunnitella oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt luontevaksi osaksi koulun toimintakulttuuria yhdessä koulun henkilöstön kanssa. Opetusryhmiä muodostettaessa rehtoreiden vastuulla on huolehtia, että

- tieto kouluilla tarvittavista resursseista on heidän esihenkilöllään.
- opettajilla on riittävät resurssit opetussuunnitelmassa asetettujen tavoitteiden saavuttamiseen.
- opettajat pystyvät huomioimaan oppilaiden tarpeet riittävän hyvin.

¹⁷¹ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 16 §

¹⁷² Perusopetuslaki 20 b §

¹⁷³ Perusopetuslaki 21 §

¹⁷⁴ Perusopetuslaki 20 b §

- oppilaita varten on riittävä erityisopettajien ja koulunkäynninohjaajien tarjoama tuki.
- yhdessä yleisopetuksen ryhmässä on enintään viisi oppilaskohtaista tukea saavaa oppilasta, joka saa yli puolet tietyn oppiaineen opetuksesta erityisopetuksessa.
- erityisopetuksen resurssia ryhmä- ja oppilaskohtaiselle tuelle kohdennetaan riittävästi opetusryhmän tarve huomioiden.
- perusopetusta järjestetään ja kehitetään inklusioperiaatteiden mukaisesti.

Lukuvuosisuunnitelman laatimisen ja tarkentamisen periaatteet ja vastuut

Kangasniemellä koulujen lukuvuosisuunnitelmat laaditaan jokaisen kouluyksikön osalta Wilmaan. Koulukohtaisen lukuvuosisuunnitelman painopistealueet, tavoitteet, monialaiset oppimiskokonaisuudet, valinnaisainekokonaisuudet ja tapahtumat suunnitellaan yhdessä koulun opettajien kanssa. Suunnitelmaan kirjataan lisäksi koulun tarjoamat tukitoimet ja niiden resursointi. Keväällä suoritetaan lukuvuosisuunnitelman arviointi, jossa todetaan, miten lukuvuoden tavoitteet ovat toteutuneet. Lukuvuoteen varataan yhteissuunnitteluaikaa oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden suunnitteluun ja erityisopettajan kanssa tehtävään konsultaatioon.

Toiminta siirtymävaiheissa ja tiedonsiirtoon liittyvät käytännöt ja vastuut

Oppimisen tukea suunniteltaessa voidaan jo varhaisessa ja ennalta ehkäisevässä vaiheessa konsultoida opiskeluhuollon psykologia. Tuen tarpeesta ja tuen muodosta riippuen myös kuraattorin ja/tai terveydenhoitajan konsultointi on mahdollista.

Lisäksi oppilas- ja opiskelijahuoltolain ja opiskeluhoitosuunnitelman mukaista yhteisöllistä opiskeluhoitoa voidaan käyttää samanaikaisesti oppilasryhmän tukena yhdessä oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen kanssa. Opiskeluhoitopalvelut osallistuvat osaltaan yhteisöllisen opiskeluhuollon toteuttamiseen.

Opiskeluhoitopalveluita voidaan konsultoida mm. keskittymisvaikeuksien selvittämisen osalta ja psykologit ovat laatineet ohjeistuksia opettajille asiaan liittyen.

Kangasniemen koulujen toiminnassa on seuraavat nivelvaiheet:

1. Esiopetusoppilaan siirtyminen 1. vuosiluokalle
2. Oppilaan siirtyminen 2. vuosiluokalta 3. vuosiluokalle / luokanopettajalta toiselle siirtyessä
3. Oppilaan siirtyminen 6. vuosiluokan jälkeen yläkouluun.

Esiopetusoppilaan siirtyminen 1. vuosiluokalle

Nivelvaiheen viitteellinen vuosikello yhteistyöstä esiopetus - 1.vuosiluokka		
kuukausi	tehtävät	vastuuhenkilö ja osallistujat
HELMIKUU	• oppilaskohtaisen tuen tarpeiden kartoitus	• esiluokanopettajat • erityisopettaja
MAALISKUU	• tiedonsiirto oppilaskohtaista tukea tarvitsevien oppilaiden osalta rehtorille • opetusryhmien suunnittelu/valmistelu tulevalle lukuvuodelle	• esiluokanopettajat • erityisopettaja • rehtori
HUHTIKUU	• luokkajaon teko	• rehtori
TOUKOKUU	• tiedonsiirto tulevalle luokanopettajalle • tutustumispäivä	• esiluokanopettajat • luokanopettajat • erityisopettaja
ELOKUU	• vanhempainilta	• luokanopettaja • erityisopettaja • rehtori

Oppilaan siirtyminen 2.vuosiluokalta 3.vuosiluokalle / luokanopettajan vaihtuminen

Nivelvaiheen viitteellinen vuosikello yhteistyöstä 2.vuosiluokka - 3.vuosiluokka / luokanopettajan vaihtuminen		
kuukausi	tehtävät	vastuuhenkilö ja osallistujat
TOUKOKUU	• tiedonsiirto tulevalle luokanopettajalle • tutustumispäivä ja kummioppilaisiin tutustuminen	• luokanopettajat • erityisopettaja
ELOKUU	• vanhempainilta	• luokanopettaja • erityisopettaja • rehtori

Oppilaan siirtyminen 6. vuosiluokalta yläkouluun.

Nivelvaiheen viitteellinen vuosikello yhteistyöstä alakoulu – yläkoulu		
kuukausi	tehtävät	vastuuhenkilö ja osallistujat
HELMIKUU	kevään tiedonsiirtoaikatauluista sopiminen	oppilaanohjaaja ja kouluvastaavat, 6. luokkien opettajat ja rehtorit
MAALISKUU	tiedonsiirto oppilaskohtaista tukea tarvitsevien nuorten osalta	• luokanopettajat • erityisopettajat • rehtorit
HUHTIKUU	tiedonsiirto kaikista oppilaista	• luokanopettaja • erityisopettajat • luokanvalvojat • opinto-ohjaaja • huoltajat • rehtorit
TOUKOKUU	• luokkajako • tutustumispäivä yläkoululla	• luokanvalvojat • opinto-ohjaaja • erityisopettajat • rehtori • nuorisotoimi • kuraattori
ELOKUU	• Kielitietoisten opetuskäytänteiden suunnittelu ja resurssien kartoitus oppiaineryhmittäin. • Alakoulun siirtotietojen perusteella oppilaskohtaisesta tuen tarpeesta tiedotetaan ko. oppilaiden luokanvalvojia ja häntä opettavia aineenopettajia sekä ohjaajia. • luokkien ryhmäkohtaisten tuen suunnittelu • Yläkoulussa aloittavien seitsemäsluokkien ryhmäkohtaiseen tukeen varaudutaan toimintamallilla, jossa laaja-alainen erityisopettaja on lukuvuoden alusta alkaen resurssien mukaan samanaikaisopettajana matematiikan, englannin sekä suomen kielen ja kirjallisuuden tunneilla. • Ohjaajien antamaa tukea kohdennetaan	• aineenopettajat • erityisopettajat • ohjaajat • S2-opettaja

	niille tunneille, joilla tuen tarvetta eniten ilmenee.	
SYYSKUU	- yläkoulun oppilaskohtaisen tuen (OKT) lomakkeet 7. luokan ryhmäytymispäivä 7. luokkien ryhmäkohtaisen tuen tarpeen arviointi, suunnittelu ja kirjaaminen.	- erityisopettajat - luokanvalvojat - aineenopettajat - opinto-ohjaaja (-t)
LOKAKUU	Luetun ymmärtämisen tukea annetaan kaikille 7. luokkalaisille lyhyenä jaksena jonkin reaaliaineen oppituntien yhteydessä.	erityisopettaja
MARRASKUU	7.-luokkalaisten oppilaskohtaisen tuen tarpeiden ja -käytänteiden palaverit ja kirjaaminen oppilaan oppimisen tuen suunnitelmaan	aineenopettajat erityisopettaja luokanvalvoja

Perusopetuksen ja esiopetuksen tuen yhteensovittamisen käytännöt

Jos ryhmäkohtainen tuki esiopetuksessa ei ole ollut oppilaalle riittävä, oppilas siirtyy 1. vuosiluokan alkaessa saamaan oppilaskohtaista tukea.

Pienryhmien koko ja muodostaminen

Kangasniemen alakouluissa on kaksi pienryhmää. Pienryhmän oppilaspaikkoihin ovat oikeutettuja kaikki Kangasniemen kunnan alakoulujen oppilaat.

Kalliolan koulussa toimii yleisopetuksen vuosiluokkien 0–2 pienryhmä, jossa saa olla enintään viisi oppilaskohtaista tukea saavaa oppilasta, joka saa yli puolet tietyn oppiaineen opetuksesta erityisopetuksessa.

Beckerin koulussa toimii erityisopetuksen erityisluokka, joka on ensisijassa suunnattu vuosiluokille 3–6. Opetusryhmän oppilasmäärä on enintään 10 oppilasta.

Kankaisten yläkoulussa on kaksi erityisopetuksen pienryhmää: Toisen kokoa laaja-alainen erityisopettaja yhteistyössä aineenopettajien kanssa joustavasti eri jaksoissa ryhmäkohtaisen tai oppilaskohtaisen tuen tarpeiden ja resurssien mukaan. Toinen on pysyvämpi erityisluokanopettajan pienryhmä, jossa oppilaat opiskelevat yhden tai useamman oppiaineen oppimäärästä enemmän kuin puolet erityisluokanopettajan opetuksessa.

Erityisluokanopettajan pienryhmässä oppilaat tarvitsevat tukea säännöllisesti ja pitkäjänteisesti. Pienryhmän oppilaat ovat 7.–9.-luokkalaisia, ja heidän opetuksestaan vastaa erityisluokanopettaja. Pienryhmässä työskentelee myös koulunkäynninohjaaja, joka ohjaa ja suunnittelee opetusta sekä kasvatusta yhdessä erityisluokanopettajan kanssa. Pienryhmän oppilasmäärä on enintään 10 oppilasta.

7.3. Ryhmäkohtaiset tukimuodot ja niiden tavoitteet sekä järjestäminen

Ryhmäkohtaisilla tukimuodoilla tarkoitetaan kaikkia oppilaita koskevia ryhmäkohtaisia järjestelyjä. Näitä ovat opettajan antama yleinen tukiopetus, opettajan antama opetuskielen tukiopetus ja erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä¹⁷⁵. Opetuksen järjestäjän tulee varata ryhmäkohtaisten tukimuotojen toteuttamiseen lukuvuosittain opetussuunnitelmaan perustuvassa suunnitelmassa yhteensä vähintään 0,122 opetustuntia viikossa koulun oppilasta kohden¹⁷⁶.

Ryhmäkohtaisia tukimuotoja tarjotaan suunnitelmallisesti koko lukuvuoden ajan osana koulun perustoimintaa oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden lisänä¹⁷⁷. Ryhmäkohtaisia tukimuotoja voidaan tarjota erilaisin tarkoituksenmukaisin ryhmittelyin esimerkiksi samanaikais- ja yhteisopetuksena. Ryhmäkohtaiset tukimuodot mahdollistavat myös vertaisoppimisen.

Ryhmäkohtaisten tukimuotojen toteuttamisessa opettajien tulee tehdä suunnitelmallista yhteistyötä¹⁷⁸. Ryhmäkohtaisia tukimuotoja suunniteltaessa ja toteuttaessa voidaan hyödyntää esimerkiksi erityisopettajan konsultaatiota. Ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat ensisijaisia tukimuotoja ja kaikkien oppilaiden oikeus, eikä niistä tehdä oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskevaa suunnitelmaa tai tukea koskevaa päätöstä. Ryhmäkohtaiset tukimuodot toteutetaan ensisijaisesti joustavasti ryhmämuotoisesti. Ryhmän kokoa ei ole rajattu.

Kangasniemen paikallinen tarkennus

Ryhmäkohtaiset tukimuodot suunnitellaan ja resursoidaan osaksi koulutyön rakenteellista kokonaisuutta.

Tuen suunnittelu ja tukea koskeva päätöksenteko perustuvat konkreettisiin tukimuotoihin ja -toimiin. Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ovat kiinteä osa koulun arkea, jonka tavoitteena on turvata kaikille oppilaille mahdollisuus suorittaa peruskoulun oppimäärä.

Poissaolojen seuranta ja poissaolojen selvittäminen ovat osa ryhmäkohtaista tukea, jota tarjotaan kaikille automaattisesti. Kouluun kiinnittymisellä ja koululäsnäololla on yhteys oppilaan oppimistuloksiin ja hyvinvointiin sekä myöhempään suoriutumiseen jatko-opinnoissa. Kangasniemellä on käytössä Poissaolon portaat -malli, jossa määritellään eri tahojen toiminta sekä sairauspoissaolojen että luvattomien poissaolojen osalta.

Tukea järjestetään joustavasti, jotta voidaan vastata oppilaiden moninaisiin tarpeisiin. Lapsen tai nuoren etu on ensisijainen periaate, kun tukea ja sen järjestämistä suunnitellaan.

Opetuksen edellytysten tukemiseen kuuluu koulun ja kodin yhteistyö ja toimenpiteet kouluun kiinnittymisen edistämiseksi. Näitä ovat esimerkiksi:

- työrauhan vahvistaminen
- vuorovaikutusilmapiiirin huomioiminen opettajan ammattitaidolla niin, että luokassa olevilla on hyvä olla sekä
- tuen tarjoaminen ennakoivasti ja varhaisessa vaiheessa.

Eriyttäminen tapahtuu

- säätelämällä tehtävien määrää, suoritusaikaa ja vaikeustasoa oppilaskohtaisesti, järjestämällä työtilaa tarpeiden ja tarkoituksenmukaisesti
- valitsemalla työtavat oppilastuntemukseen ja opetuksen pedagogiseen lähtökohtaan perustuen
- luomalla struktuuria ja oppilaiden vireystilan huomioivaa rytmitystä

¹⁷⁵ Perusopetuslaki 20 b §

¹⁷⁶ Perusopetuslaki 20 b §

¹⁷⁷ Perusopetuslaki 20 b §

¹⁷⁸ Perusopetuslaki 20 b §

- ehkäisemällä tuen tarpeen syntymistä
- tukemalla oppilaan itsetuntemusta, itseluottamusta ja motivaatiota
- osallistamalla myös hiljaisia ja osallistumattomia oppilaita heille sopivilla keinoilla

Ryhmäkohtaisiin tukimuotoihin kuuluu myös kielitietoinen toimintakulttuuri. Kouluilla ymmärretään kielen merkitys oppimisessa, vuorovaikutuksessa sekä yhteistyössä. Kielitietoisuudessa huomioidaan myös kieli-identiteetin ja sosiaalisen vuorovaikutuksen tärkeänä osana. Jokainen aikuinen koululla on kielellinen malli omassa oppiaineessaan. Kielitietoinen opetus ei kosketa vain suomi toisena kielenä -oppilaita vaan kaikkia koulun oppilaita.

Opetuskielen tukiopetusta antaa ensisijaisesti opetusryhmästä vastuussa oleva luokan- tai aineenopettaja. Opetuskielen tukiopetusta voi antaa myös muu opettaja. Opettajien yhteistyö opetuskielen tukiopetuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja sen vaikuttavuuden arvioinnissa on tärkeää.

Ryhmäkohtaisten tukitoimien riittävyyden arviointiin osallistuvat yhdessä kaikki oppilasta kyseisessä oppiaineessa opettavat opettajat. Tukitoimilla pyritään edistämään oppilaan opiskelutaitoja ja oppimista sekä hyvinvointia, toimintakykyä ja vuorovaikutustaitoja. Tarvittaessa konsultoidaan erityisopettajaa ja muuta henkilöstöä.

Ryhmäkohtaisia tukimuotoja suunniteltaessa ja toteuttaessa voidaan erityisopettajan konsultaation lisäksi hyödyntää opiskeluhoitopalveluiden asiantuntemusta. Ryhmämuotoisissa tukitoimissa ja niiden suunnittelussa voi pyydettyä olla mukana opiskeluhoitopalveluiden henkilöitä. Ryhmämuotoisia tukitoimia voivat olla luokassa tapahtuva toiminta, pienryhmät, nivelvaiheissa työskentely, ryhmäyttävä toiminta, kiusaamisen vastainen toiminta, verkostoyhteistyö, teemalliset tunnit ja tapahtumat, vanhempainillat ja konsultaatiotuokiot.

Psykologisten tutkimusten tarvetta voidaan arvioida yhdessä huoltajien ja opettajien sekä tarvittaessa muiden opiskeluhoitopalveluiden tai opiskeluterveydenhuollon ammattilaisten kanssa.

Yhteisöllistä opiskeluhoitoa voidaan hyödyntää samanaikaisesti oppilasryhmän tukena yhdessä oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen kanssa. Opiskeluhoitopalvelut osallistuvat osaltaan yhteisöllisen opiskeluhoitopalvelun toteuttamiseen.

Opiskeluhoitopalvelun yksilökohtaisia tukimuotoja voidaan myös hyödyntää yksittäisten oppilaiden tukena. Yksilökohtaisessa opiskeluhoitopalvelussa kyse ei ole oppimisen ja koulunkäynnin tuesta, jolloin tuen antamiseen tarvitaan oppilaan lupa.

7.3.1. Opettajan antama yleinen tukiopetus

Yleinen tukiopetus vahvistaa opetuksen ja kasvatuksen tavoitteiden saavuttamista perusopetuksessa. Yleinen tukiopetus on opittaviin asioihin tutustumista etukäteen tai opitun vahvistamista ja kertaamista. Yleisellä tukiopetuksella pyritään ehkäisemään vaikeuksia ennakolta ja varmistamaan opittavien asioiden ymmärtäminen sekä opintojen eteneminen. Sillä voidaan vastata myös oppilaan poissaoloista johtuviin lyhytaikaisiin tuen tarpeisiin.

Yleisen tukiopetuksen tavoitteet ja sisältö

Yleisen tukiopetuksen tavoitteena on auttaa oppilasta saavuttamaan oppimisen tavoitteet sekä edistymään opinnoissaan. Osana yleistä tukiopetusta oppilaalle opetetaan oppimaan oppimisen taitoja, oppimisstrategioita ja opiskelutapoja, jotka tukevat hänen oppimistaan. Yleinen tukiopetus voi kohdistua kaikkiin oppiaineisiin ja sillä voidaan tukea myös laaja-alaisen osaamisen tavoitteita.

Yleisen tukiopetuksen järjestäminen

Yleistä tukiopetusta voidaan antaa oppituntien yhteydessä, erillisinä lisätunteina, pienemmässä ryhmässä tai henkilökohtaisena ohjauksena. Yleistä tukiopetusta annetaan oppilaan työjärjestyksen mukaisten oppituntien aikana, joihin tuen tarve liittyy. Opetusta voidaan antaa myös oppituntien ulkopuolella huomioiden koulupäivien pituuden enimmäismäärät.

Yleistä tukiopetusta antaa ensisijaisesti opetusryhmästä vastuussa oleva luokan- tai aineenopettaja. Yleistä tukiopetusta voi antaa myös muu opettaja. Samanaikais- ja yhteisopetusta voidaan käyttää yleisen tukiopetuksen toteuttamisessa. Opettajien yhteistyö yleisen tukiopetuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja sen vaikuttavuuden arvioinnissa on tärkeää.

7.3.2. Opettajan antama opetuskielen tukiopetus

Opetuskielen tukiopetus kohdistuu ensisijaisesti opetuskielen taidon ja eri tiedonalojen tekstitaitojen vahvistamiseen. Sitä annetaan oppilaille, joilla ei ole riittävästi opetuskielen taitoa perusopetuksen oppimäärän suorittamiseksi. Opetuskielen tukiopetus on kielitietoista opetusta, joka tukee oppilaita eri oppiaineiden tekstien lukemisessa, niiden ymmärtämisessä ja tulkitsemisessä sekä omassa tuottamisessa. Opetus kohdistuu oppiaineen kieleen ja sisältöön samaan aikaan.

Opetuskielen tukiopetuksen tavoitteet ja sisältö

Opetuskielen tukiopetuksen tavoitteena on oppilaiden opetuskielen taidon vahvistaminen, mikä tukee oppilaiden osallistumista opetukseen ja opinnoissa etenemistä. Opetuskielen tukiopetuksessa keskitytään kullekin oppiaineelle ominaisten tekstien yhteiseen tarkasteluun, tekstien tyypillisten piirteiden löytämiseen ja opiskelun edellyttämien tekstien ohjattuun tuottamiseen sekä oppiainekohtaisen sanavaraston vahvistamiseen.

Opetuskielen tukiopetuksen järjestäminen

Opetuskielen tukiopetus järjestetään pedagogisesti tarkoituksenmukaisesti siten, että mahdollisimman moni oppilas voi hyötyä siitä. Sitä voidaan antaa oppilaiden työjärjestyksen mukaisten oppituntien aikana samanaikais- ja yhteisopetuksena tai pienemmässä ryhmässä, jolloin opetuskielen tukiopetusta tarvitsevat oppilaat voivat olla eri tilassa toisen opettajan kanssa. Opetusta voidaan antaa myös oppituntien ulkopuolella huomioiden koulupäivien pituuden enimmäismäärät.

Opetuskielen tukiopetusta antaa ensisijaisesti opetusryhmästä vastuussa oleva luokan- tai aineenopettaja. Opetuskielen tukiopetusta voi antaa myös muu opettaja. Opettajien yhteistyö opetuskielen tukiopetuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja sen vaikuttavuuden arvioinnissa on tärkeää.

7.3.3. Erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä

Erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä järjestetään siten, että se tukee ja täydentää muuta opetusta ja mahdollistaa oppilaiden tarpeiden huomioimisen osana opetusryhmän opetusta. Se on ensisijaisesti ryhmäkohtainen tukimuoto, ja sitä ei kohdenneta yksittäisen oppilaan vaan tietyn oppilasryhmän tai koko opetusryhmän oppimisen tuen tarpeiden mukaisesti. Erityisopettajan antamaan opetukseen muun opetuksen yhteydessä voi liittyä myös erityisopettajan konsultaatiota, joka kohdentuu kyseisen luokan tai ryhmän kanssa toimiville opettajille ja muulle henkilöstölle.

Erityisopettajan antaman opetuksen järjestäminen muun opetuksen yhteydessä

Erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä voidaan järjestää samanaikais- ja yhteisopetuksena yhdessä opetusryhmää opettavan opettajan kanssa niin, että erityisopettaja työskentelee samassa luokkatilassa tai siirtyy pienemmän ryhmän kanssa toiseen tilaan. Opettajat jakavat opetustehtävät keskenään ja suunnittelevat opetuksen yhdessä, jolloin erityisopettaja voi tukea oppilaita muun opetuksen yhteydessä. Oppilasta opettavat opettajat arvioivat yhdessä oppilaan työskentelyä, oppimista, osaamista ja käyttäytymistä. Ryhmäkohtaiset tukimuodot järjestetään ja niitä muutetaan tarvittaessa oppilaiden tuen tarpeiden mukaisesti.

7.4. Oppilaskohtaiset tukitoimet

Oppilaalla on oikeus saada oppilaskohtaisia tukitoimia viipymättä, jos ryhmäkohtaiset tukimuodot eivät riitä tukemaan hänen oppimistaan tai koulunkäyntiään ja hän tarvitsee säännöllisiä tukitoimia¹⁷⁹. Oppilaskohtaisia tukitoimia ovat erityisopettajan opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä, erityisopettajan tai erityisluokanopettajan opetus pienryhmässä, erityisluokanopettajan opetus erityisluokassa ja perusopetuslain 31 §:n 1 momentin nojalla oppilaalle annettavat oppilaskohtaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä apuvälineet¹⁸⁰. Oppilaan oppimista ja koulunkäyntiä voidaan samanaikaisesti tukea sekä ryhmäkohtaisilla tukimuodoilla että oppilaskohtaisilla tukitoimilla.

Oppilaskohtaisten tukitoimien tarpeen arviointi käynnistyy, kun oppilasta opettavat opettajat toteavat, että ryhmäkohtaiset tukimuodot eivät riitä tukemaan oppilaan oppimista ja koulunkäyntiä. Oppilas ja hänen huoltajansa voivat myös tuoda esiin havaintonsa ryhmäkohtaisten tukimuotojen riittävydestä.

Myös silloin, jos oppilaskohtaisten tukitoimien tarve on niin ilmeinen, että oppilasta ei perusopetuksen alkaessa voida riittävästi tukea ryhmäkohtaisilla tukimuodoilla, voidaan oppilaskohtaisten tukitoimien tarpeen arviointi aloittaa poikkeuksellisesti jo ennen perusopetuksen alkamista. Oppilaskohtaisista tukitoimista tehdään tuen tarpeen arviointiin perustuva suunnitelma sekä hallintopäätös¹⁸¹.

Oppilaskohtaiset tukitoimet perustuvat oppilaan yksilöllisiin tarpeisiin ja niitä annetaan säännöllisesti ja pitkäkestoisesti¹⁸². Oppilaskohtaiset tukitoimet järjestetään oppilaan etu huomioon ottaen ensisijaisesti oppilaan omassa koulussa.¹⁸³ Oppilaskohtaisten tukitoimien toteuttaminen edellyttää opettajien välistä yhteistyötä sekä tarvittaessa konsultaatiota esimerkiksi erityisopettajan ja muun henkilöstön kanssa.

Perusopetuslain mukaiset oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt, ryhmäkohtaiset tukimuodot ja oppilaskohtaiset tukitoimet kohdentuvat oppimisen ja koulunkäynnin tukemiseen, eivätkä korvaa sosiaali- ja terveystieteiden palveluja.

Kangasniemen paikallinen tarkennus

Oppilaskohtaisen tuen suunnittelu voi alkaa oppilaan, huoltajan tai opettajan aloitteesta. Oppilaskohtaisen tuen tarpeen arviointiin osallistuvat oppilasta opettavat opettajat, oppilas ja huoltajat tai huoltajan edustaja ja erityisopettaja. Tarvittaessa arviointiin osallistuvat myös oppilashuollon edustaja, sosiaalihuollon edustaja ja rehtori. Pedagogisen palaverin koolle kutumisesta huolehtii pääsääntöisesti luokanopettaja tai -valvoja. Oppilaalta ja huoltajalta kysytään ennen arviointipalaveria lupa arviointiin muiden osallistuvien tahojen mukanaolosta arviointitapaamisessa.

Tuen tarpeen arvioinnissa kirjataan

- opintojen etenemisen tilanne ja aiemmat ryhmäkohtaiset tukimuodot
- oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin tuen tarve sekä
- oppilaan edun mukaiset oppilasta parhaiten tukevat tukitoimet, jotka muodostavat oppilaskohtaisen tuen suunnitelman.

Kangasniemen kunnassa tehdään tiivistä yhteistyötä koulukuraattorin, koulupsykologin ja kouluterveydenhoitajan kanssa. Jos oppilas saa koulun ulkopuolista tukea (esim. sairaalakoulut, erityiskoulut), kyseessä olevaa tahoa voidaan kuulla tuen suunnittelussa.

¹⁷⁹ Perusopetuslaki 20 c §

¹⁸⁰ Perusopetuslaki 20 c § ja Perusopetuslaki 31 §

¹⁸¹ Perusopetuslaki 20 e § ja Perusopetuslaki 20 f §

¹⁸² Perusopetuslaki 20 c §

¹⁸³ Perusopetuslaki 6 § ja 28 §

Oppilaskohtaisten tukitoimien suunnittelussa ja toteuttamisessa voidaan hyödyntää monialaista arviointia yhdessä opiskeluhuoltopalveluiden kanssa.

Psykologia konsultoidaan tai pyydetään mukaan neuvotteluun, kun tukitoimista huolimatta on epäselvää, mistä lapsen tai nuoren oppimisen vaikeuksissa on kysymys. Tarvittaessa mukaan suunnitteluun voidaan pyytää myös kuraattorin ja/tai terveydenhoitajan. Psykologisten tutkimusten tarvetta arvioidaan yhdessä huoltajien ja opettajien sekä tarvittaessa muiden opiskeluhuollon tai opiskeluterveydenhuollon ammattilaisten kanssa.

Kangasniemen kunnassa hallinnollisen päätöksen oppilaskohtaisista tukitoimista tekee

- erityisopettajan esityksestä rehtori, kun kyseessä on oppilaskohtainen erityisopettajan opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä, erityisopettajan tai erityisluokanopettajan opetus pienryhmässä, erityisluokanopettajan opetus erityisluokassa ja
- rehtorin esityksestä sivistys- ja hyvinvointijohtaja, kun kyseessä on 31 §:n 1 momentin nojalla oppilaalle annettavat oppilaskohtaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä apuvälineet.

7.4.1. Oppilaskohtaisen tuen tarpeen arviointi

Oppilaskohtaisen tuen tarpeen arvioinnissa tulee selvittää ja kuvata oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin tuen tarve, opintojen etenemisen tilanne, käytössä olleet ryhmäkohtaiset tukimuodot sekä ne tukitoimet, jotka parhaiten tukevat oppilaan edun mukaisesti hänen oppimistaan¹⁸⁴. Opetuskielen oppimisen varhainen vaihe, poissaolot, motivaation puute tai puutteellinen opiskelutekniikka eivät voi lähtökohtaisesti olla peruste oppilaskohtaiselle tuen tarpeelle. Myös käyttäytymisellä reagoivien oppilaiden tukemiseksi käytetään ensisijaisesti ryhmäkohtaisia tukimuotoja. Oppilasta voidaan tukea myös oppilaskohtaisilla tukitoimilla, jos se on oppilaan edun mukaista. Osana arviointia selvitetään myös tarve oppimäärästä tai paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamiselle.

Tuen tarpeen arvioinnin tekevät oppilaan opettajat. Jos oppilaan tuen tarpeen arviointi vaatii monialaista osaamista, osallistuvat tukitoimien tarpeen arviointiin tarvittaessa opettajien lisäksi opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaiset tai muut asiantuntijat¹⁸⁵. Oppilaan omat näkökulmat ja ajatukset tulee selvittää ja ottaa huomioon hänen ikänsä ja kehityksensä edellyttämällä tavalla. Oppilaan huoltajalle edustajalle on annettava mahdollisuus osallistua tuen tarpeen arviointiin¹⁸⁶.

Moniammatillinen ja -alainen yhteistyö voi tukea oppilaskohtaisten tukitoimien arvioimista, mutta se ei ole edellytys hallintopäätöksen tekemiselle tai tuen toteuttamiselle, ellei oppilaan etu ja tuen tarve sitä edellytä. Oppilaskohtaisten tukitoimien arviointiin perustuva tukea koskeva hallintopäätös ei voi perustua pelkkään lääketieteelliseen arvioon, eivätkä opetuksen järjestäminen, opetus tai oppilaskohtaiset tukitoimet korvaa sellaisia palveluja, joista järjestämisvastuussa on joku muu kuin opetuksen järjestäjä.

Tuen tarpeen arvioinnissa on tilanteen vaatiessa mahdollista hyödyntää myös muuta kuin oman koulun erityisopettajan konsultaatiota. Esimerkiksi opetussuunnitelman oppimäärän sisällöistä tai tavoitteista poikkeaminen on oppilaan perusoikeuksiin puuttuva toimenpide, jolloin on suositeltavaa hyödyntää laajemmin monialaista yhteistyötä tai mahdollisia lausuntoja oppilaan edun mukaisesta toimintatavasta. Arvioinnissa voidaan käyttää esimerkiksi myös niiden opetuksen järjestäjien konsultaatiota, joiden osalta opetus- ja kulttuuriministeriö on päättänyt velvollisuudesta huolehtia opetukseen liittyvistä kehittämis-, ohjaus- ja tukipalveluista¹⁸⁷ sekä perusopetuslain mukaista sairaalaopetuksen konsultaatiopalvelua.¹⁸⁸

¹⁸⁴ Perusopetuslaki 20 d §

¹⁸⁵ Perusopetuslaki 20 d §

¹⁸⁶ Perusopetuslaki 20 d §

¹⁸⁷ Perusopetuslaki 39 §

¹⁸⁸ Perusopetuslaki 4 a §

Kangasniemen paikallinen tarkennus

Mikäli oppilaan tuen tarpeen arviointi vaatii monialaista osaamista, osallistuvat tukitoimien tarpeen arviointiin opettajien lisäksi opiskeluhoitopalvelujen ammattilaiset tai muut asiantuntijat. Tuen tarpeen arviointi voi vaatia monialaista osaamista ja mahdollisesti psykologin tutkimusta, esimerkiksi kun oppilaan kokonaiskehityksestä on huolta, kehitys ei etene tai taantuu tai oppilaalla on vaikea-asteisia, arjen toimintakykyä haittaavia oppimisvaikeuksia tai oppimista ja arjen toimintakykyä merkittävästi haittaavia tarkkaavuuden ja toiminnanohjauksen vaikeuksia tai oppimista ja arjen toimintakykyä merkittävästi haittaavia sosiaalisen vuorovaikutuksen vaikeuksia.

Näissä tapauksissa on tärkeää ottaa psykologi mukaan tuen tarpeen arviointiin, jotta hän voi samalla tehdä myös tutkimustarpeen arvioinnin. Tuen tarpeen arvioinnin yhteydessä kuraattori voi arvioida kuraattorityön tarpeellisuuden ja/tai jatkon.

7.4.2. Oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma

Oppilaskohtaisen tuen tarpeen arvioinnin pohjalta on laadittava oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma. Suunnitelman laativat oppilaan opettajat yhteistyössä oppilaan ja hänen huoltajansa tai kanssa.¹⁸⁹ Suunnitelman laatiminen on kuitenkin mahdollista myös niissä tilanteissa, joissa yhteistyölle on esimerkiksi huoltajasta johtuva este.

Suunnitelmasta on käytävä ilmi

- perustelut sekä mahdolliset muut tiedot ja selvitykset tukitoimien tarpeesta
- tuen tarpeen arviointiin perustuvien tukitoimien toteuttaminen ja seuranta
- oppimista tukevat pedagogiset ratkaisut
- opinnoissa eteneminen
- mahdollinen tarve perusopetuslain 20 h §:ssä tarkoitettua oppimäärästä tai paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamiselle ja oppilaskohtaiset tavoitteet ja sisällöt, opinnoissa eteneminen sekä oppilaan oppimisen arviointi
- mahdollinen perusopetuslain 20 i §:n mukainen tarve opetuksen järjestämiseksi oppilaalle, jolla on vamma, sairaus tai toimintakyvyn rajoite
- toiminta-alueittain opiskelevan oppilaan oppilaskohtaiset tavoitteet ja keskeiset sisällöt, opinnoissa eteneminen sekä oppilaan oppimisen arviointi kullekin toiminta-alueelle.

Suunnitelman toteutumista ja tukitoimien riittävyyttä on arvioitava aina, kun oppilaan tarpeet sitä edellyttävät, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa tai useammin, jos oppilaan tarpeet sitä edellyttävät¹⁹⁰. Suunnitelma on salassa pidettävä asiakirja¹⁹¹.

Kangasniemen paikallinen tarkennus

Opiskeluhoillon terveydenhoitaja, kuraattori tai psykologi voidaan kutsua mukaan tuen suunnitteluun sekä suunnitelman toteutumisen arviointiin.

7.4.3. Tukea koskeva päätös

Opetuksen järjestäjän on tehtävä tukea koskeva hallintopäätös oppilaalle annettavista oppilaskohtaisista tukitoimista¹⁹². Päätöksestä tulee käydä ilmi oppilaskohtaiset tukitoimet oppilaan tarpeen mukaisesti

- erityisopettajan opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä
- erityisopettajan tai erityisluokanopettajan opetus pienryhmässä

¹⁸⁹ Perusopetuslaki 20 e §

¹⁹⁰ Perusopetuslaki 20 e §

¹⁹¹ Perusopetuslaki 40 §

¹⁹² Perusopetuslaki 20 f §

- erityisluokanopettajan opetus erityisluokassa
- tulkitsemispalvelut
- avustajapalvelut
- apuvälineet

Lisäksi tukea koskeva päätös on tehtävä perusopetuksen oppimäärästä tai paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamisesta¹⁹³. Perusopetuksen järjestämisestä oppilaalle vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen perusteella tehdään päätös perusopetuslain 20 i §:n perusteella¹⁹⁴. Hallintopäätös on tehtävä kaikissa edellä mainituissa tilanteissa oppilaskohtaisen tuen tarpeen arvioinnin ja sen perusteella laaditun tuen toteuttamista koskeva suunnitelman mukaisesti ilman aiheutonta viivytystä. Ennen päätöksen tekemistä opetuksen järjestäjän on kuultava oppilasta ja hänen huoltajaansa¹⁹⁵.

Opetuksen järjestäjä voi tehdä myönteisen tai kielteisen päätöksen arviointiin perustuvan suunnitelman pohjalta. Mikäli päätös tarkoittaa oppilaan koulupaikan vaihtumista, siitä tehdään erillinen hallintopäätös. Tukea koskeva päätös voidaan panna täytäntöön lainvoimaa vailla olevana. Jos kunta ei järjestä oppilaskohtaisia tukitoimia tai perusopetusta oppilaalle vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen perusteella niistä tukea koskevan päätöksen tekee oppilaan asuinkunta¹⁹⁶.

Tukea koskevaan päätökseen ei kirjata kuvauksia tukitoimista tai niiden toteuttamisesta, jotka on kuvattu oppilaskohtaisessa tuen toteuttamista koskevassa suunnitelmassa. Mikäli oppilaan tilanne ja tuen tarve muuttuvat oleellisesti, on tehtävä uusi tukea koskeva päätös. Oppilaan huoltajaa on kuultava tukea koskevaa päätöstä tehtäessä¹⁹⁷.

Oppilaskohtaisia tukitoimia saavan oppilaan oppiminen, osaaminen, työskentely ja käyttäytyminen arvioidaan arviointia koskevien yleisten periaatteiden mukaisesti, ellei oppilaalle ole tehty hallintopäätöstä perusopetuksen oppimäärän tavoitteista ja sisällöstä poikkeamisesta, tai jos oppilaalle on tehty hallintopäätös toiminta-alueittain järjestettävästä opetuksesta¹⁹⁸.

7.4.3.1. Erityisopettajan antama opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä

Säännöllisellä erityisopettajan antamalla opetuksella osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä tarkoitetaan erityisopettajan kelpoisuuden omaavan opettajan antamaa opetusta. Sitä voidaan toteuttaa oppilaan omassa opetusryhmässä muun opetuksen yhteydessä tai siitä erillään. Säännöllisyydellä tarkoitetaan pitkäkestoista, esimerkiksi lukukauden tai -vuoden pituista jaksoa.

Opetuksen lähtökohtana ovat oppilaan yksilölliset tarpeet. Erityisopettajan antamaa opetusta osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä voidaan toteuttaa myös pienryhmässä oppilaan omasta opetusryhmästä erillään. Tällöin pienryhmällä tarkoitetaan ryhmää, jonka koko on paikallisesti opetuksen järjestäjän päätettävissä. Tarvittaessa erityisopettajan antamaa opetusta muun opetuksen yhteydessä voidaan antaa myös yhdelle oppilaalle.

Erityisopettajan antama opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä tarkoittaa, että esimerkiksi yhden oppiaineen opetustunneista alle puolet on erityisopettajan antamaa opetusta joko muun opetuksen yhteydessä tai pienryhmässä. Tukea koskeva arvio, suunnitelma ja hallintopäätös on tehtävä oppilaalle annettavasta erityisopettajan antamasta opetuksesta osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä oppilaskohtaisena tukitoimena¹⁹⁹.

193 Perusopetuslaki 20 f §

194 Perusopetuslaki 20 f §, perusopetuslaki (l) 20 i § voimaan 1.8.2026

195 Hallintolaki 34 § ja 35 §

196 Perusopetuslaki 20 f §

197 Hallintolaki 35 §

198 Perusopetuslaki 20 i § voimaan 1.8.2026

199 Perusopetuslaki 20 d, e ja f §:t

7.4.3.2. Erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antama yhden tai useamman oppiaineen opetus pienryhmässä

Oppilaskohtaisena tukitoimena erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antama opetus yhdessä tai useammassa oppiaineessa tarkoittaa yhden tai useamman oppiaineen opetusta enemmän kuin puolet tai kokonaan pienryhmässä. Tällöin oppilaan katsotaan oppimisvalmiuksistaan tai oppimisen edellytyksistään johtuen hyötyvän erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antamasta opetuksesta pienryhmässä yhden tai useamman oppiaineen opetuksessa. Tukea koskeva arvio, suunnitelma ja hallintopäätös on tehtävä oppilaalle annettavasta erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antamasta yhden tai useamman oppiaineen opetuksesta enemmän kuin puolet tai kokonaan pienryhmässä oppilaskohtaisena tukitoimena²⁰⁰.

Erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antama yhden tai useamman oppiaineen opetus pienryhmässä ainoana oppilaskohtaisena tukitoimena ei ole riittävä peruste perusopetuksen oppimäärästä tai paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamiselle.

Yhden opettajan opettama opetusryhmät muodostetaan siten, että ryhmässä on enintään viisi oppilasta, jotka saavat erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antamaa yhden tai useamman oppiaineen opetusta pienryhmässä tai erityisluokassa oppilaskohtaisena tukitoimena²⁰¹. Viiden oppilaan enimmäismäärä voidaan ylittää tilapäisesti.

7.4.3.3. Erityisluokanopettajan antama opetus erityisluokassa

Oppilaskohtaisena tukitoimena oppilaan opetuksen järjestäminen erityisluokassa tarkoittaa sitä, että oppilas saa erityisluokanopettajan antamaa opetusta erityisluokassa. Osa opetuksesta voidaan toteuttaa inklusiivisten periaatteiden mukaisesti yhteistyössä niin, että oppilaan osallistuminen muiden opetusryhmien opetukseen on mahdollista. Yhden opettajan opettamat opetusryhmät muodostetaan siten, että ryhmässä on enintään viisi oppilasta, jotka saavat oppilaskohtaisena tukitoimena erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antamaa opetusta pienryhmässä tai erityisluokassa²⁰². Viiden oppilaan enimmäismäärä voidaan ylittää tilapäisesti.

Tukea koskeva arvio, suunnitelma ja hallintopäätös on tehtävä oppilaalle annettavasta erityisluokanopettajan antamasta opetuksesta erityisluokassa²⁰³.

Erityisluokanopettajan antama opetus erityisluokassa ainoana oppilaskohtaisena tukitoimena ei ole riittävä peruste perusopetuksen oppimäärästä tai paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamiselle. Erityisluokanopettajan opetusryhmässä erityisluokassa saa olla enintään kymmenen oppilasta, mutta enimmäiskoko voidaan ylittää tilapäisesti²⁰⁴.

7.4.3.4. Tulkitsemispalvelut

Tulkitsemispalveluilla tarkoitetaan viittomakielellä tai muilla kommunikaatiomenetelmillä oppilaille annettavia tulkitsemispalveluita. Oikeus tulkitsemispalveluun on oppilailla, joilla on kuulovamma, näkövamma tai puhevamma, ja jotka tarvitsevat palvelua perusopetukseen osallistumiseksi. Tulkitsemispalvelut järjestetään oppilaan tarpeiden mukaan.

Tukea koskeva arvio, suunnitelma ja hallintopäätös on tehtävä oppilaalle annettavista tulkitsemispalveluista²⁰⁵. Tulkitsemispalvelut ainoana oppilaskohtaisena tukitoimena eivät ole riittävä peruste perusopetuksen oppimäärästä tai paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamiselle. Tulkitsemispalveluita ainoana oppilaskohtaisena tukitoimena saava oppilas ei vaikuta opetusryhmän kokoon.

²⁰⁰ Perusopetuslaki 20 d, e ja f §:t

²⁰¹ Perusopetuslaki 20 g §

²⁰² Perusopetuslaki 20 g §

²⁰³ Perusopetuslaki 20 d, e ja f §:t

²⁰⁴ Perusopetuslaki 20 g §

²⁰⁵ Perusopetuslaki 20 d, e ja f §:t

7.4.3.5. Oppilaskohtaiset avustajapalvelut

Oppilaskohtaisilla avustajapalveluilla tarkoitetaan opetukseen osallistumisen edellyttämiä avustajapalveluita tilanteissa, joissa muut osana koulun perustoimintaa järjestettävät oppimista tukevat opetusjärjestelyt ja mahdollinen ryhmäkohtainen koulunkäynninohjaaja eivät tue riittävästi oppilaan perusopetuksen oppimäärän ja paikallisen opetussuunnitelman tavoitteiden saavuttamista. Opetuksen järjestäjällä on mahdollisuus huolehtia avustajapalvelujen järjestämisestä henkilökohtaisen järjestämisen lisäksi myös luokkakohtaisten avustajapalvelujen avulla. Perusopetuslain 3 §:n ja 31 §:n säännökset edellyttävät kuitenkin, että oppilaan yksilölliset tarpeet selvitetään riittävällä tavalla siten, että opetus ja sen edellyttämät palvelut tulevat järjestetyiksi hänen edellytystensä mukaisesti²⁰⁶.

Avustajapalveluiden käyttäminen ainoana oppilaskohtaisena tukitoimena eivät ole riittävä peruste perusopetuksen oppimäärästä tai paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamiselle. Tukea koskeva arvio, suunnitelma ja hallintopäätös on tehtävä oppilaalle annettavista avustajapalveluista. Oppilaalla ja hänen huoltajallaan on oikeus saada oppilaskohtaisia avustajapalveluita koskevasta asiasta hallintolaissa hallintopäätökselle asetetut vaatimukset täyttävä valituskelpoinen päätös²⁰⁷.

Avustamispalveluita ainoana oppilaskohtaisena tukitoimena saava oppilas ei vaikuta opetusryhmän kokoon.

7.4.3.6. Apuvälineet

Tulkitsemis- ja avustajapalvelujen lisäksi oppilaskohtaisia tukitoimia tarvitsevalle oppilaalle turvataan myös opetukseen osallistumisen edellyttämät tarpeelliset apuvälineet²⁰⁸, joiden avulla tuetaan oppilaan mahdollisuuksia saavuttaa perusopetuksen oppimäärä ja paikallisen opetussuunnitelman tavoitteet. Apuvälineet voidaan oppilaan tarpeiden mukaan järjestää hänen käyttöönsä ryhmä-, koulu- tai luokkakohtaisesti. Luonteeltaan oppimäärän suorittamiseen ja opetukseen osallistumiseen tarkoitetut ja siten opetusvälineisiin rinnastettavat apuvälineet voidaan tarvittaessa järjestää myös henkilökohtaisesti. Oppilaskohtaisena tukitoimena oppilaalle ei järjestetä lääkinnälliseen kuntoutukseen kuuluvia koulussa ja muissa elämäntilanteissa tarvittavia apuvälineitä. Niihin oppilaalla on oikeus lääkinnällisestä kuntoutuksesta annetun asetuksen mukaisesti²⁰⁹.

Oppilaskohtaisten tukitoimien toteuttamisessa tulee tehdä opettajien ja muun henkilöstön välistä yhteistyötä²¹⁰, ja se voi edellyttää esimerkiksi erityisopettajan konsultaatiota. Tukitoimien suunnittelussa voidaan tarvittaessa hyödyntää myös muiden asiantuntijoiden konsultaatiota. Tästä päätetään opetuksen järjestäjän ohjeiden mukaisesti. Tukea koskeva arvio, suunnitelma ja hallintopäätös on tehtävä opetukseen osallistumisen edellyttämistä apuvälineistä²¹¹.

Oppilaan apuvälineiden käyttö ainoana oppilaskohtaisena tukitoimena ei vaikuta opetusryhmän kokoon.

7.5. Perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeaminen

Perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamisessa on kyse oppilaan perusoikeuksien rajaamisesta. Perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista voidaan poiketa kolmella tavalla. Nämä ovat opinnoissa eteneminen

206 Perusopetuslaki 31 § ja Perusopetuslaki 3 §

207 Perusopetuslaki 20 d, e ja f §:t

208 Perusopetuslaki 31 §

209 Asetus lääkinnällisestä kuntoutuksesta (1015/1991)

210 Perusopetuslaki 20 c §

211 Perusopetuslaki 20 d, e ja f §:t

tavoitekokonaisuuksittain, oppiaineen oppimäärän rajaaminen sekä tilapäinen vapauttaminen oppimäärän opiskelusta terveydellisistä syistä. Opinnoissa eteneminen tavoitekokonaisuuksittain kuvataan luvussa 5.4.3.

Kangasniemen paikallinen tarkennus

Mikäli oppilaalle tarjottava ryhmä- ja oppilaskohtainen tuki ei riitä opetussuunnitelman tavoitteiden hyväksyttiin saavuttamiseen (vuosiluokilla 1–3 arvosana Tavoitteet saavuttamatta tai vuosiluokilla 4–9 arvosana 4), voidaan tehdä päätös oppiaineen oppimäärän rajaamisesta. Luokanopettaja/aineenopettaja ja erityisopettaja tekevät yhdessä arvion oppilaan tämän hetkisestä osaamisesta. Erityisluokassa opiskelevan oppilaan kohdalla arvion tekee erityisluokanopettaja. Arvion teossa voidaan hyödyntää moniammatillista yhteistyötä erityisesti koulupsykologin kanssa. Ennen päätöksen tekemistä oppiaineen oppimäärän rajaamisesta, kuullaan oppilasta ja hänen huoltajaansa. Keskustelujen jälkeen rehtorille tehdään esitys oppiaineen oppimäärän rajaamisesta ja opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamisesta.

Perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamisessa on kyse oppilaan perusoikeuksien rajaamisesta. Sen vuoksi näissä tilanteissa on suositeltavaa aina konsultoida etukäteen opiskeluhuollon psykologia ja/tai lääkäriä.

Kangasniemen kunnassa hallinnollisen päätöksen perusopetuksen oppimäärästä ja opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamisesta tekee rehtori.

7.5.1. Oppiaineen oppimäärän rajaaminen

Oppiaineen oppimäärän rajaaminen tehdään vasta silloin, jos oppilas ei ryhmäkohtaisista tukimuodoista ja oppilaskohtaisista tukitoimista huolimatta kykene suoriutumaan hyväksytysti (arvosana välttävä (5)) perusopetuksen oppimäärästä ja opetussuunnitelman mukaisista tavoitteista. Perusopetuksen oppimäärää ja paikallisen opetussuunnitelman tavoitteita voidaan rajata vasta silloin, kun oppilas on saanut oppilaskohtaisena tukitoimena erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antamaa opetusta pienryhmässä tai erityisluokanopettajan antamaa opetusta erityisluokassa kyseisessä oppiaineessa²¹². Perusopetuksen oppimäärän rajaaminen on viimesijainen keino. Opetuskielen oppimisen varhainen vaihe, poissaolot, motivaation puute, puutteellinen opiskeluteknikka tai käyttäytymisellä reagointi eivät voi lähtökohtaisesti olla peruste oppimäärän rajaamiselle.

Oppiaineen oppimäärän rajaaminen merkitsee oppilaan oppimiselle asetettavan tavoitetason määrittelemistä hänen edellytystensä mukaiseksi. Oppimäärän rajaaminen tehdään karsimalla oppilaskohtaisesti paikallisen opetussuunnitelman tavoitteita ja sisältöjä. Tavoitteiden tulee kuitenkin olla oppilaalle riittävän haasteellisia.

Oppiaineen oppimäärän tai opetussuunnitelman tavoitteiden rajaaminen edellyttävät ajantasaista ja tuen tarpeen osalta päivitettyä perusopetuslain 20 d §:n mukaista arviointia, 20 e §:n mukaista suunnitelmaa ja 20 f §:n mukaista päätöstä²¹³. Koska opetussuunnitelman oppimäärän sisällöistä tai tavoitteista poikkeaminen on oppilaan perusoikeuksiin puuttuva toimenpide, on suositeltavaa hyödyntää monialaista yhteistyötä tai mahdollisia lausuntoja oppilaan edun mukaisesta toimintatavasta.

Opetuksen järjestäjän on tehtävä kirjallinen päätös perusopetuslain 20 h §:ssä säädetystä perusopetuksen oppimäärästä ja opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamisesta²¹⁴. Päätös tulee tehdä ilman aiheetonta viivytystä²¹⁵.

²¹² Perusopetuslaki 20 h §

²¹³ Perusopetuslaki 20 e § ja Perusopetuslaki 20 f §

²¹⁴ Perusopetuslaki 20 f §

²¹⁵ Hallintolaki 23 §

Ennen päätöksen tekemistä on kuultava oppilasta ja tämän huoltajaa. Huoltajalle tulee antaa tietoa oppimäärän rajaamisen vaikutuksista oppilaan jatko-opintokelpoisuuteen perusopetuksen jälkeen.

Mikäli oppilaan tilanteessa ja tuen tarpeessa tapahtuu oleellisia muutoksia, on tehtävä uusi tukea koskeva hallintopäätös. Hallintopäätöksen tekemisestä on säädetty hallintolaissa²¹⁶.

Jos oppilaan kohdalla poiketaan perusopetuksen oppimäärästä tai tavoitteista, rajaamista koskevan päätöksen perusteena olevaan perusopetuslain 20 e §:n mukaiseen oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskevaan suunnitelmaan tulee sisällyttää oppilaskohtaiset tavoitteet ja sisällöt, opinnoissa eteneminen sekä oppilaan arvioinnin periaatteet. Suunnitelman laativat oppilasta opettavat opettajat yhteistyössä oppilaan ja hänen huoltajansa kanssa. Oppilaan osaaminen arvioidaan suunnitelmassa asetettujen tavoitteiden sekä luvussa 6 kuvattujen periaatteiden mukaisesti. Jos oppilaan perusopetuksen oppimäärää tai tavoitteita on rajattu, osaaminen arvioidaan suhteessa oppilaalle määriteltyihin tavoitteisiin. Arviointi on sanallista lukuun ottamatta päättöarviointia. Sanalliseen arvioon lisätään rajaamista ilmaiseva tähti (*). Sanallisessa arvioinnissa noudatetaan muilta osin summatiivisen arvioinnin linjauksia. Samoja periaatteita noudatetaan myös mahdollisessa väliarvioinnissa. Päätötodistukseen merkitään arvosana 5 *.

Suunnitelman toteutumista ja tukitoimien riittävyyttä on arvioitava tarpeen mukaan, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa. Suunnitelmaa tulee tarkistaa useammin, jos oppilaan tarpeet sitä edellyttävät.²¹⁷

Kangasniemen paikallinen tarkennus

Opiskeluhuollon psykologin konsultaatio tai yhteinen neuvottelu on suositeltavaa ennen kuin päätös oppimäärän rajaamisesta tehdään, mikäli oppilaalla ei ole muuta hoitotahoa, joka ottaa tähän kantaa.

Arviointiin tulee sisältyä dokumentaatio siitä, millä tavalla perusopetuksen oppimäärän tavoitteista ja sisällöistä poikkeamisen tarve on todettu. Tukitoimien arviointiin on syytä pyytää mukaan opiskeluhoitopalveluiden edustus.

7.5.2. Oppilaan vapauttaminen oppiaineen oppimäärän suorittamisesta terveydellisistä syistä

Perusopetuksen oppimäärästä ja paikallisen opetussuunnitelman tavoitteista poiketaan myös silloin, kun oppilas vapautetaan tilapäisesti oppiaineen oppimäärän suorittamisesta terveydellisistä syistä²¹⁸. Tilapäisellä vapauttamisella oppiaineen oppimäärän suorittamisesta tarkoitetaan lyhytaikaista ja määräaikaista opetukseen osallistumattomuutta terveydellisistä syistä. Vapauttaminen voi koskea yksittäisen oppiaineen oppituntia viikoittain enintään neljän kuukauden ajan. Opetussuunnitelman oppimäärän sisällöistä tai tavoitteista poikkeaminen on oppilaan oikeuksiin puuttuva toimenpide, ja sen vuoksi on suositeltavaa hyödyntää monialaista yhteistyötä tai mahdollisia lausuntoja oppilaan edun mukaisesta toimintatavasta.

Oppilaan vapauttaminen oppiaineen oppimäärän suorittamisesta terveydellisistä syistä edellyttää ajantasaista ja tuen tarpeen osalta päivitettyä perusopetuslain 20 d §:n mukaista arviointia, 20 e §:n mukaista suunnitelmaa ja 20 f §:n mukaista päätöstä²¹⁹. Arviointiin perustuvasta suunnitelmasta tulee käydä ilmi oppilaan opiskelema oppimäärä ja siitä tehtävät poikkeamiset, oppilaan vuosiluokan mukaisesta tuntimäärästä poikkeaminen, oppilaskohtaiset tavoitteet ja sisällöt, opinnoissa eteneminen sekä oppilaan oppimisen arviointi. Opetuksen järjestäjän on tehtävä hallintopäätös perusopetuslain 20 h §:ssä säädetyistä perusopetuksen oppimäärästä

²¹⁶ Hallintolaki 7 luku

²¹⁷ Perusopetuslaki 20 e §

²¹⁸ Perusopetuslaki 20 h §

²¹⁹ Perusopetuslaki 20 e § ja Perusopetuslaki 20 f §

tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamisesta²²⁰. Päätös tulee tehdä ilman aiheetonta viivytystä²²¹.

Ennen päätöksen tekemistä on kuultava oppilasta ja tämän huoltajaa. Mikäli oppilaan tilanteessa ja tuen tarpeessa tapahtuu oleellisia muutoksia, on tehtävä uusi hallintopäätös.

Jos tilapäinen vapauttaminen ei riitä oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin turvaamisen perusopetuksen oppimäärän suorittamisen edistämiseksi terveydellisistä syistä, sovelletaan perusopetuslain 20 i §:n mukaisesti järjestettävää opetusta opetuksen järjestämiseksi oppilaalle oppimiskykyyn vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen perusteella²²².

Kangasniemen paikallinen tarkennus

Opetussuunnitelman oppimäärän sisällöistä tai tavoitteista poikkeamisen arvioinnissa hyödynnetään monialaista yhteistyötä tai mahdollisia lausuntoja oppilaan edun mukaisesta toimintatavasta.

7.6. Poikkeava voimaantulo ja siirtymäaika

7.6.1. Perusopetuksen järjestäminen oppilaalle, jolla on vamma, sairaus tai toimintakyvyn rajoite (astuu voimaan 1.8.2026)

Jos oppilaalle on tehty varhennettua oppivelvollisuutta koskeva päätös oppivelvollisuuslain 2 §:n 3 momentin perusteella ja hänen tuen tarpeensa jatkuu perusopetuksessa, oppilaalle tehdään tukea koskeva päätös²²³. Tukitoimet voivat sisältää oppilaskohtaisia tukitoimia tai poikkeamista perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista. Päätös varhennetusta oppivelvollisuudesta tulee olla tehty ennen perusopetukseen siirtymistä yhteistyössä sekä varhaiskasvatuksen että esi- ja perusopetuksen asiantuntijoiden kanssa. Näin lapsen oppimisen polku muodostaa lapsen edun mukaisen jatkumon. Jos oppilaalla ilmenee perusopetuksen aikana oppimiskykyyn vaikuttava vamma, sairaus tai muu toimintakyvyn rajoite, joka olisi johtanut varhennettuun oppivelvollisuuteen, hänen opetuksensa voidaan järjestää perusopetuslain mukaisten tukitoimien avulla²²⁴.

Tukitoimien tarpeen arviointi on tehtävä silloin, kun oppilaalla on vamma, sairaus tai muu toimintakyvyn rajoite. Tällöin arvioidaan myös mahdollinen tarve opiskella toiminta-alueittain oppiainejakoisen opetussuunnitelman sijaan²²⁵. Toiminta-alueittain järjestettävään opetukseen siirrytään vasta, kun oppilas ei oppimiskykyyn vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen vuoksi eikä tukitoimista tai oppimäärien rajaamisesta huolimatta pysty opiskelemaan oppiaineittain.

Opetuksen järjestäjien rahoituksen perusteena olevat tuen tiedot tallennetaan valtakunnallisia opinto- ja tukirekistereitä koskevan lain nojalla Opetushallituksen kansalliseen opiskeluoikeuksien ja suoritusten keskitettyyn KOSKI-integraatiopalveluun²²⁶. Tähän rekisteriin tulee myös viedä merkintä perusopetuslain 20 i §:n mukaisesta hallintopäätöksestä opetuksen järjestämisestä oppilaalle, jolla on vamma, sairaus tai toimintakyvyn rajoite ja lisäksi tieto siitä, järjestetäänkö oppilaan opetus toiminta-alueittain vai oppiaineittain²²⁷.

220 Perusopetuslaki 20 f §

221 Hallintolaki 23 §

222 Perusopetuslaki 20 i §

223 Perusopetuslaki 20 i §

224 Perusopetuslaki 4 a luku

225 Perusopetuslaki 20 d §

226 Laki valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä (884/2017)

227 Perusopetuslaki 20 i §

Oppilaalle laaditaan perusopetuslain 20 e §:n mukainen oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma opintojen etenemiseksi. Suunnitelmassa kuvataan oppilaskohtaisesti määritellyt perusopetuksen opetussuunnitelman tavoitteiden mukaiset tai oppilaskohtaisesti määritellyt tavoitteet ja sisällöt, arvioinnin periaatteet sekä tukitoimien toteuttaminen ja seuranta.²²⁸ Suunnitelman laativat oppilaan opettajat yhteistyössä oppilaan ja hänen huoltajansa kanssa. Opetuksen järjestäjän on tehtävä kirjallinen hallintopäätös perusopetuslain 20 h §:ssä säädetystä tilapäisestä vapauttamisesta²²⁹. Päätös tulee tehdä ilman aiheetonta viivytystä²³⁰.

Jos oppilas on terveydellisistä syistä estynyt osallistumasta opetukseen, perusopetuksen oppimäärän tai sisältöjen rajaaminen ei ole välttämätöntä. Jos on tarpeen poiketa opetussuunnitelman sisällöistä ja tavoitteista lyhytaikaisesti, oppilaalla on oikeus siihen kyetessään osoittaa osaamistaan monipuolisesti, ja siihen tulee tarjota riittävästi tilaisuuksia. Oppilas voi osoittaa osaamistaan myös erityisessä tutkinnossa²³¹.

Oppilaan perusopetuksen oppimäärän rajaaminen on viimesijainen keino. Muina järjestelyinä voidaan käyttää esimerkiksi tavoitekokonaisuuksittain etenemistä. Oppilaalla, jolla on vamma, sairaus tai toimintakyvyn rajoite, on oikeus kaikkiin ryhmäkohtaisiin tukimuotoihin ja oppilaskohtaisiin tukitoimiin. Tukitoimet järjestetään oppilaan edun mukaisesti ja ensisijaisesti oppilaan omassa koulussa.

Moniammatillista ja -alaista yhteistyötä tulisi hyödyntää aina, kun arvioidaan tarvetta järjestää opetusta oppilaalle, jolla on vamma, sairaus tai toimintakyvyn rajoite. Monialainen ja -ammatillinen yhteistyö tai lääketieteellisen lausunnon tai tarkan diagnoosin saaminen päätöksen liitteeksi ei ole edellytys päätöksen tekemiselle tai tuen toteuttamiselle, elleivät oppilaan etu ja tuen tarve sitä edellytä.

Tuen toteuttamista koskeva suunnitelma, suunnitelman toteutuminen käytännössä ja tukitoimien riittävyys on arvioitava tarpeen mukaan, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa. Suunnitelmaa tulee tarkistaa useammin, jos oppilaan tarpeet sitä edellyttävät.²³²

Ennen hallintopäätöksen tekemistä on kuultava oppilasta ja tämän huoltajaa. Mikäli oppilaan tilanteessa ja tuen tarpeessa tapahtuu oleellisia muutoksia, on tehtävä uusi tukea koskeva hallintopäätös. Hallintopäätöksen tekemisestä on säädetty hallintolaissa.

7.6.2. Pidennetty oppivelvollisuus (voimassa 31.7.2026 saakka)

Jos perusopetuslaissa tarkoitetulle perusopetukselle säädettyjä tavoitteita ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ilmeisesti ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa, alkaa oppivelvollisuus vuotta aikaisemmin (pidennetty oppivelvollisuus). Oppivelvollisuus päättyy, kun oppivelvollinen täyttää 18 vuotta tai on tätä ennen hyväksytysti suorittanut toisen asteen tutkinnon.²³³

Päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista. Perusopetuslain 20 i § tulee voimaan 1.8.2026. Päätös erityisestä tuesta ja erityisen tuen henkilökohtainen opetuksen järjestämisestä koskeva suunnitelma (HOJKS) ovat voimassa siihen saakka, kunnes ne on tarkistettu perusopetuslain 4 a luvun mukaisesti 31.8.2026 mennessä. Ne erityisen tuen päätökset, jotka sisältävät myös päätöksen pidennetystä oppivelvollisuudesta, voidaan päivittää uuden lainsäädännön mukaisiksi 1.8.2026 alkaen²³⁴.

228 Perusopetuslaki 20 e §

229 Perusopetuslaki 20 f §

230 Hallintolaki 23 §

231 Perusopetuslaki 38 §

232 Perusopetuslaki 20 e §

233 Oppivelvollisuuslaki 2 §

234 Perusopetuslaki 20 i §

7.7. Erikoissairaanhoidon potilaana olevan oppilaan opetus ja konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu

Erikoissairaanhoidossa olevan oppilaan opetus järjestetään ensisijaisesti oppilaan omassa koulussa²³⁵. Kuitenkin jos oppilas on sairaalassa potilaana, sairaalan sijaintikunta on velvollinen järjestämään hänelle opetusta, jos se on oppilaan terveydentilan, pedagogisten erityistarpeiden ja hoitotoimenpiteiden kannalta perusteltua, eikä ole oppilaan edun mukaista järjestää opetusta muulla tavoin. Myös muut erikoissairaanhoidon toimintayksiköt voivat järjestää opetusta oppilaille, jotka ovat erikoissairaanhoidossa. Erikoissairaanhoidon potilaana olevan oppilaan opetuksesta ja konsultatiivisen sairaalaopetuspalvelun järjestämistä määrätään tarkemmin luvussa 5.

7.8. Tuen jatkumo siirtymävaiheissa, yhteistyö ja sujuva tiedonsiirto

Varhaiskasvatus, esiopetus ja perusopetus sekä toinen aste muodostavat lapsen ja nuoren kasvua ja oppimista tukevan jatkumon. Tätä vahvistetaan opetuksen ja koulutuksen järjestäjien sujuvalla tiedonsiirrolla. Yhteistyöllä vahvistetaan myös lasten ja huoltajien osallisuutta. Yhteistyön tulee olla suunnitelmallista. Yhteistyötä kehitetään ja arvioidaan opetuksen järjestäjän johdolla.

Tuen jatkumon varmistamiseksi on keskeistä riittävä tieto oppilaan saamasta tuesta ja toimivista tukimuodoista ja tukitoimista. Mikäli lapsi on saanut lapsikohtaisia tukitoimia esiopetuksessa, tuen toteutumista ja vaikuttavuutta koskeva tieto huomioidaan lapsen siirtyessä perusopetukseen. Mikäli lapsella on esiopetuksessa ollut käytössä henkilökohtaisia apuvälineitä, hän on saanut lapsikohtaisia tulkitsemis- tai avustajapalveluita tai erityisopettajan opetusta säännöllisesti tai kokoaikaisesti pienryhmässä, tämä tulee huomioida lapsen siirtyessä perusopetukseen. Oppilaskohtaisten tukitoimien tarve arvioidaan siirtymävaiheessa, ja tuen toteuttaminen suunnitellaan yhteistyössä.

Oppivelvollisen oppilaan siirtyessä toisen koulutuksen järjestäjän koulutukseen aikaisemman koulutuksen järjestäjän on salassapitosäännösten estämättä viipymättä toimitettava oppivelvollisen koulutuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot uudelle koulutuksen järjestäjälle²³⁶. Tavoitteena on, että opetuksen, oppimisen tuen, ohjauksen sekä yksilökohtaisen opiskeluhoollon järjestämisen kannalta keskeinen tieto siirtyy oppilaan siirtyessä. Yksilökohtaisen opiskeluhoollon tietojen siirtäminen edellyttää suostumusta. Tiedonsiirrossa noudatetaan voimassa olevia säännöksiä. Opetuksen järjestäjät vastaavat tiedonsiirron käytäntöjen luomisesta ja kehittämisestä.

Kangasniemen paikallinen tarkennus

Lapsen ja nuoren kasvua ja oppimista tukevaa jatkumoa vahvistetaan opetuksen ja koulutuksen järjestäjien sujuvalla tiedonsiirrolla. Nivelvaiheissa huomioidaan yhteistyö opiskeluhoollon palveluiden kanssa. Työskentelyyn ja tiedonsiirtopalaveriin pyydetään tarpeen mukaan kuraattori, psykologi tai terveydenhoitaja.

Opiskeluhoollon palveluiden henkilöstö huolehtii sisäisestä tiedonsiirrosta esim. terveydenhoitajalta seuraavalle. Tiedonsiirtokäytäntöjä voidaan tarkentaa paikallisessa ohjaussuunnitelmassa.

Oppilaan ja huoltajien luvalla yhteistyö on aina mahdollista.

²³⁵ Perusopetuslaki 4 a §

²³⁶ Oppivelvollisuuslaki 23 §